

بررسی رابطه بین ویژگیهای شخصیتی و روش های مطالعه با پیشرفت تحصیلی در دانشجویان کارشناسی دانشگاه علامه طباطبایی

اسماعیل سعدی پور^۱ (بیابانگرد)، هادی جعفری نژاد^{۲*}، مهرداد حاجی حسنی^۳

۱) عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبایی تهران

۲) دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی علامه طباطبایی تهران

۳) دانشجوی کارشناسی ارشد مشاوره خانواده علامه طباطبایی تهران

*نویسنده مسوول: ebiabangard@yahoo.com

تاریخ دریافت مقاله ۹۰/۱۲/۱۰ تاریخ آغاز بررسی مقاله ۹۱/۲/۳ تاریخ پذیرش مقاله ۹۱/۳/۱۷

چکیده

هدف این تحقیق بررسی رابطه بین ویژگی های شخصیتی و روش های مطالعه با پیشرفت تحصیلی دانشجویان کارشناسی دانشگاه علامه طباطبایی انجام شد. روش تحقیق حاضر توصیفی - پیمایشی و از نوع همبستگی بوده است. جامعه آماری این پژوهش کلیه ی دانشجویان کارشناسی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی بود که با روش نمونه گیری خوشه ای تعداد ۱۱۰ نفر به عنوان نمونه تحقیق انتخاب شدند. ابزار مورد استفاده در این پژوهش پرسشنامه پنج عاملی شخصیت نئو (NEO)، پرسشنامه روش ها و مهارت های مطالعه و برای متغیر پیشرفت تحصیلی، از معدل کل دانشجویان استفاده شد. نتایج همبستگی پیرسون نشان داد که پیشرفت تحصیلی با ویژگی شخصیتی روان رنجوری و روش مطالعه سطحی همبستگی منفی، و با برونگرایی، سازگاری، وظیفه شناسی و روش مطالعه عمقی همبستگی مثبت، و با ویژگی شخصیتی گشودگی عدم رابطه وجود دارد. همچنین نتایج رگرسیون چند متغیره حاکی از آن بود که روش مطالعه عمقی و سطحی و ویژگی های شخصیتی وظیفه شناسی، روان رنجوری و برون گرایی پیش بینی کننده های پیشرفت تحصیلی می باشند. نتایج تحقیق نشان داد دانشجویانی که دارای تیپ شخصیتی برونگرایی، سازگاری و وظیفه شناسی می باشند و از روش مطالعه عمقی استفاده می کردند پیشرفت تحصیلی بیشتری داشتند.

کلید واژه گان: ویژگی های شخصیتی، روش های مطالعه، پیشرفت تحصیلی

مقدمه

مهم معلم است. نتایج پژوهش های انجام شده برای این حقیقت تاکید کرده اند که توجه به تفاوت های فردی یادگیرندگان از سوی معلمان در بهبود کیفیت یادگیری و افزایش سطح پیشرفت تحصیلی آنان بسیار تاثیرگذار است (سیف، ۱۳۸۸). پیشرفت تحصیلی دانش آموزان یکی از شاخص های مهم در ارزشیابی آموزش است و بیانگر میزان دستیابی به استانداردها و اهداف آموزشی است.

یکی از واقعیت های مهم جهان هستی وجود تنوع در میان پدیده های عالم است. نه تنها گونه های مختلف جانداران و گیاهان با هم فرق دارند، بلکه اعضای هر گونه نیز با یکدیگر متفاوت اند. انسان ها نیز مشمول همین قاعده اند. دانش آموزان از لحاظ توانایی های ذهنی، روش های آموختن، سبک و سرعت یادگیری، آمادگی، هوش و استعداد، شخصیت، علاقه و انگیزش نسبت به کسب دانش و انجام فعالیت های تحصیلی با هم تفاوت دارند. بنابراین، در نظر گرفتن تفاوت های فردی دانش آموزان در آموزش و برخورد متناسب با ویژگی های خاص آنها از وظایف

جمله این عوامل مرتبط با پیشرفت تحصیلی می توان به ویژگی های شخصیتی و روش های مطالعه اشاره کرد (استرنبرگ^۳، ۱۹۹۹، به نقل از کدیور و همکاران، ۱۳۸۵). شخصیت را شاید بتوان اساسی ترین موضوع علم روانشناسی دانست زیرا محور اساسی بحث در زمینه هایی مانند یادگیری، انگیزه، ادراک، تفکر، عواطف و احساسات، هوش و مواردی از این قبیل است. به عبارتی، موارد فوق الذکر اجزای تشکیل دهنده شخصیت به حساب می آیند (کریمی، ۱۳۸۹).

از بین نظریه های مهم شخصیت می توان به الگوی پنج عاملی کاستا و مک کری^۴ (۱۹۹۲) اشاره کرد. این پنج عامل عبارتند از: روان رنجوری^۵، برون گرایی^۶، باز بودن به تجربه^۷، توافق^۸ و وجدانی بودن^۹ که هر یک از این عوامل در بروز رفتارهای خاص دارای اهمیت می باشند. شگری و همکاران (۱۳۸۵) در پژوهشی با عنوان صفات شخصیتی، رویکرد یادگیری و پیشرفت تحصیلی نشان دادند که بین مولفه های شخصیت پذیرش، وظیفه شناسی و سازگاری و رویکرد یادگیری عمیق اثر مثبت و معنادار وجود دارد. به علاوه پذیرش و وظیفه شناسی اثر منفی و روان رنجوری و برون گرایی اثر مثبت و معنادار بر رویکرد یادگیری سطحی نشان دادند. اثر غیر مستقیم پذیرش، وظیفه شناسی و سازگاری از طریق رویکرد عمیق بر پیشرفت تحصیلی، مثبت، و اثر غیر مستقیم پذیرش، وظیفه شناسی از طریق روش مطالعه ی سطحی و پیشرفت تحصیلی، منفی بدست آوردند. ایزدی و محمدرزاده (۱۳۸۷) در یک تحقیقی به بررسی رابطه ی سبک های یادگیری، ویژگی های شخصیتی و عملکرد تحصیلی دانش آموزان سال اول دبیرستان های بندپی شرقی شهرستان بابل پرداختند. نتایج نشان داد که بین سبک های یادگیری و ویژگی های شخصیتی دانش آموزان با عملکرد آنها رابطه معنادار وجود دارد. نتیجه ی تحقیق لایدر^{۱۰} و همکاران

ربر^۱ (۱۹۸۵) و لادین^۲ (۱۹۶۷) پیشرفت تحصیلی را این گونه تعریف کرده اند: واژه پیشرفت تحصیلی به جلوه ای از جایگاه تحصیلی دانش آموز اشاره دارد، این جلوه ممکن است بیانگر نمره ای برای یک دوره یا میانگین نمرات در دوره ای مربوط به یک موضوع یا میانگین نمرات دوره های مختلف باشد (به نقل از رئیس سعدی، ۱۳۸۶). برای پیشرفت تحصیلی ملاک های گوناگونی را می توان در نظر گرفت که مشهورترین آن، میانگین نمرات کلاسی می باشد. رادینگ (۲۰۰۱)، به نقل از رئیس سعدی (۱۳۸۶) معتقد است پیشرفت تحصیلی عبارتست از آن مقدار از یادگیری که معمولاً در آزمون ها و امتحانات و هم چنین در بحث های کلاسی و کارگروهی آشکار می شوند. همه این موارد اشاره به افرادی دارند که برای دستیابی به موفقیت انگیزه دارند، تکالیفی که انتخاب می کنند دارای سطح دشواری متوسط است، دارای اعتماد به نفس هستند، با پشتکار و پی گیرند، شکست را نتیجه فقدان تلاش تلقی می کنند، اهداف طولانی مدت دارند، با اشتیاق و بلندپروازند و از آن چه که انجام می دهند احساس غرور می کنند. هرچند که یکی از مهمترین پیش بینی کننده های موفقیت دانش آموزان در مدرسه سطح توانایی آنها می باشد ولی با این وجود، توانایی نمی تواند عملکرد تحصیلی را به طور کامل پیش بینی کند. به عبارت دیگر، بر مبنای تفاوت در توانایی دانش آموزان، نمی توان به این سوال پاسخ داد که چرا بعضی از دانش آموزان در مدرسه نمره ی الف می گیرند در حالی که دانش آموزان دیگر با همان توانایی در امتحانات رد می شوند؟ بر این اساس، با آگاهی از این که تفاوت در توانایی فقط می تواند بخشی از تفاوت در عملکرد تحصیلی را تبیین کند، تعداد زیادی از محققان نقش با اهمیت و پیش بینی کننده ی متغیرهای نامرتبط با توانایی یا عوامل غیر تحصیلی را بر پیشرفت تحصیلی سرلوحه ی فعالیت های پژوهشی خود قرار داده اند از

6 . extraversion
7 . openness
8 . agreeableness
9 . conscientiousness
10 . Laidra

1. Reber
2. Ladine
3. Sternberg
4 . Costa & mc care
5. neuroticism

به دنبال حفظ کردن مطالب باشد روش مطالعه او سطحی است (سیف، ۱۳۸۸). در مطالعه ای که با عنوان ارتباط میان شخصیت، رویکردهای یادگیری و عملکرد تحصیلی توسط داف (۲۰۰۵) انجام گرفت. در خصوص رابطه بین روش مطالعه عمقی و پیشرفت تحصیلی در قالب مدل ساختاری این نتیجه حاصل شد که بین متغیر روش مطالعه عمقی با پیشرفت تحصیلی ارتباط معناداری وجود ندارد. در تحقیقی دیگر، تحت عنوان روش های مطالعه و پیشرفت تحصیلی در بین دانشجویان فیلیپین که توسط برناردو^۱ (۲۰۰۴) انجام شد. این نتیجه حاصل شد که بین روش مطالعه عمقی و پیشرفت تحصیلی ارتباط مثبت معناداری وجود دارد. در پژوهشی که در میان دانشجویان سال اول آموزش از راه دور توسط بارتن و نلسون (۲۰۰۷) صورت گرفت این نتایج حاصل شد که بین روش مطالعه عمقی و پیشرفت تحصیلی ارتباط مثبت وجود دارد. تحقیقات انجام گرفته در زمینه عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی نشان می دهد که بین ویژگیهای شخصیت، روش های مطالعه و پیشرفت تحصیلی رابطه معناداری وجود دارد. اما از آنجا که در ایران پژوهشهای محدودی برای بررسی رابطه معنادار بین ویژگیهای شخصیت، روش های مطالعه و پیشرفت تحصیلی انجام پذیرفته، محققان در این تحقیق برآنند که رابطه بین این متغیر ها با پیشرفت تحصیلی را مورد پژوهش قرار دهند.

فرضیه های تحقیق

۱. بین پنج عامل شخصیت با پیشرفت تحصیلی رابطه وجود دارد.
۲. بین دو روش مطالعه عمقی و سطحی با پیشرفت تحصیلی رابطه وجود دارد.
۳. پیشرفت تحصیلی با ترکیب خطی متغیرهای پنج عامل شخصیتی و روش های مطالعه قابل پیش بینی است.

روش پژوهش

(۲۰۰۸) نشان دهنده ی رابطه ی منفی روان رنجوری با پیشرفت تحصیلی است. افزون بر این، مولفه های روان رنجوری با متغیر اضطراب امتحان رابطه ی مثبت معنی دار دارد (زیدنر و متیوز^۱، ۲۰۰۰، نقل از پرموزیک و فورنهام، ۲۰۰۴). آیزنگ^۲ ۱۹۸۵ اشاره کرد که سن یک متغیر تعدیل کننده برجسته ای در ارتباط میان برون گرایی و پیشرفت تحصیلی محسوب می شود. به طور کلی درون گرایان ممکن است نسبت به برون گرایان بر حسب تمرکز بیشترشان و عادات منظم برای مطالعه برتری داشته باشند (سانچز^۳، ۲۰۰۱، به نقل از فارنهام، ۲۰۰۶). در این زمینه، کنراد^۳ (۲۰۰۷) و فارسیدس و وودفیلد^۴ (۲۰۰۸) بیان می کنند که مولفه ی گشودگی (باز بودن نسبت به تجربه) با موفقیت و پیشرفت تحصیلی رابطه ی مثبت دارد. همچنین، نتیجه ی پژوهش لایدرا و همکاران (۲۰۰۸) بیانگر رابطه ی مثبت مولفه ی سازگاری با پیشرفت تحصیلی است. در پژوهشی در میان دانشجویان سال اول آموزش از راه دور توسط بارتن و نلسون^۵ (۲۰۰۷) در مورد ارتباط میان صفات شخصیتی با پیشرفت تحصیلی، در خصوص صفت شخصیتی وظیفه شناسی با پیشرفت تحصیلی این نتیجه حاصل شد که ارتباط معناداری با پیشرفت تحصیلی دارد و به طور کلی در این پژوهش کلیه صفات شخصیتی توانستند پیشرفت تحصیلی را پیش بینی نمایند.

از جمله عوامل دیگر که به نظر می رسد در پیشرفت تحصیلی دارای نقش مهمی می باشد، می توان به روش های مطالعه اشاره کرد. روش های مطالعه به چگونگی برخورد یادگیرندگان با مطالبی که می خواهند یاد بگیرند اشاره می کند، که شامل روش مطالعه عمقی و سطحی می باشد. اگر برخورد دانش آموز با مطالب یادگیری به گونه ای باشد که بخواهد معنی مطالب را یاد بگیرد و بتواند مطالب جدید را به مطالبی که قبلا یاد گرفته پیوند دهد، روش مطالعه او عمقی است. در مقابل، اگر دانش آموز تنها

4 . Farsides & Woodfield
5 . Burton & Nelson
6 . Allen & Bernado

1 . Zeidner & Matthews
2 . Sanches
3 . Conrad

ندارم، مخالفم و کاملاً مخالفم را انتخاب کند. در ضریب پایایی همسانی درونی برای هر یک از عوامل پنج گانه از شاخص آلفای کرونباخ استفاده شده و نتایج زیر به دست آمده است: روان رنجوری ۰/۷۹، برون گرایی ۰/۷۶، گشودگی ۰/۵۴، سازگاری ۰/۶۱، و وظیفه شناسی ۰/۷۸ محاسبه شده است. روایی این آزمون هم در ارتباط با آزمون های مختلف شخصیت سنجیده شده است که از جمله همبستگی با آزمون ۱۶ عاملی کتل برابر با ۰/۸۶ و با مقیاس CPI^۲ برابر ۰/۶۲ می باشد (گلدبرگ، ۱۹۹۹).

پرسشنامه روش های مطالعه

برای جمع آوری این اطلاعات از پرسشنامه ی روش ها و مهارت های مطالعه برای دانشجویان استفاده شده است این پرسشنامه که توسط انتویستیل و تیت^۳ (۱۹۹۷) ساخته شده است. این پرسشنامه توسط فتح آبادی و سیف از زبان انگلیسی به فارسی ترجمه شده و برای رفع ابهام های احتمالی بر روی تعداد ۵۰ نفر از دانشجویان در دو کلاس درس به صورت آزمایشی اجرا شد. نسخه نهایی آن در تحقیق حاضر مورد استفاده قرار گرفت. ضریب آلفای محاسبه شده برای کل سوالات پرسشنامه ۰/۷۸ و برای سوالات روش عمقی و سطحی ۰/۸۶ و ۰/۸۴ بود.

یافته های تحقیق

الف) یافته های توصیفی

با توجه به اطلاعات جدول ۱، نمونه پژوهش را ۷۴/۵ درصد دختر و ۲۵/۵ درصد پسر تشکیل داده است.

روش پژوهش در این تحقیق توصیفی از نوع همبستگی می باشد. جامعه آماری این پژوهش کلیه ی دانشجویان کارشناسی دانشکده ی روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی بودند که در سال تحصیلی ۸۹-۹۰ به تحصیل اشتغال داشته اند با توجه به اینکه دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی از هفت رشته تحصیلی کارشناسی تشکیل شده بود با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای ابتدا چهار رشته تحصیلی انتخاب شد، سپس از بین چهار رشته تحصیلی، چهار کلاس انتخاب شد و تعداد دانشجویان این چهار کلاس که ۱۱۰ نفر بود، نمونه ی مورد نظر ما را تشکیل داد. در این تحقیق برای اندازه گیری متغیرهای مورد نظر از پرسشنامه پنج عاملی شخصیتی نئو و پرسشنامه روش ها و مهارت های مطالعه برای دانشجویان^۱ و از معدل کل دانشجویان برای پیشرفت تحصیلی آنها استفاده شد.

پرسشنامه پنج عاملی شخصیتی نئو

این پرسشنامه فرم کوتاه شده پرسشنامه شخصیتی نئو که کاستا و مک کری در سال ۱۹۸۵ تهیه کرده بودند، توسط کیامهر (۱۳۸۱) هنجار شده است. این پرسشنامه ۶۰ سوالی است و برای ارزیابی پنج عامل شخصیت (روان رنجوری، برون گرایی، گشودگی، سازگاری، وظیفه شناسی) بکار می رود. در این فرم برای هر مولفه ۱۲ سوال دارد و هر سوال بر حسب پاسخی که دریافت می کند از صفر تا چهار نمره گذاری می شود. آزمودنی بایستی برای هر سوال یکی از جواب های کاملاً موافقم، موافقم، نظری

جدول ۱: فراوانی شرکت کنندگان بر حسب جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد
دختر	۸۲	۷۴/۵
پسر	۲۸	۲۵/۵

جدول ۲: شاخص های توصیفی برای متغیر ویژگی های شخصیتی

شاخص آماری	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین
------------	---------	------------------	------------------------

ویژگی های شخصیت		
برون گرایی	۳۷/۶۹	۳/۶۹
وظیفه شناسی	۳۶/۴۳	۴/۱۵
روان رنجوری	۳۷/۴۹	۴/۶۳
گشودگی	۴۰/۲۶	۶/۴۸
سازگاری	۳۷/۳۸	۵/۹۵

جدول ۳: شاخص های توصیفی برای متغیر روشهای مطالعه

شاخص آماری	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین
روش مطالعه			
سطحی	۴۵/۵۷	۱۳/۹۷	۱/۳۳
عمقی	۵۷/۸۴	۱۰/۸۷	۱/۰۳

جدول ۴: نتایج آزمون پیرسون برای بررسی رابطه بین ویژگی های شخصیتی و روش های مطالعه با پیشرفت تحصیلی

شاخص آماری	پیشرفت تحصیلی	سطحی	عمقی	برون گرایی	وظیفه شناسی	روان رنجوری	گشودگی	سازگاری
پیشرفت تحصیلی	۱							
سطحی	-۰/۶۴**	۱						
عمقی	۰/۴۵**	-۰/۳۶**	۱					
برون گرایی	۰/۲۳*	۰/۰۲۹	۰/۱۰۱	۱				
وظیفه شناسی	۰/۳۷**	-۰/۲۲*	۰/۳۶**	۰/۱۸۴	۱			
روان رنجوری	-۰/۲۰۳*	۰/۲*	-۰/۲۸	۰/۰۹۲	۰/۳۲۶**	۱		
گشودگی	۰/۱۸۴	-۰/۰۱۸	۰/۲۶**	۰/۱۹۲*	۰/۲۶۷**	۰/۰۶۹	۱	
سازگاری	۰/۴۰**	-۰/۳۷**	۰/۴۵**	۰/۱۴۹	۰/۴۶**	۰/۱۳۳	۰/۲۹**	۱

جدول ۵: نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه ویژگی های شخصیتی و روش های مطالعه با پیشرفت تحصیلی

متغیر ملاک	متغیر پیش بین	β	مقدار ثابت	R^2	T	سطح معناداری
پیشرفت تحصیلی	روش سطحی	-۰/۰۵۲		۰/۵۴	-۶/۵۸	۰/۰۰۰۱
	وظیفه شناسی	۰/۰۶۱			۳/۱۱	۰/۰۰۲
	روان رنجوری	-۰/۰۶۲			-۲/۶۲	۰/۰۱
	برون گرایی	۰/۰۵۵	۱۵/۶۵		۲/۱۵	۰/۰۳۴
	روش عمقی	۰/۰۲۲			۲/۱	۰/۰۳۸

جدول ۶: تحلیل واریانس حاصل از رابطه ویژگی های شخصیتی و روش های مطالعه با پیشرفت تحصیلی

منابع تغییر	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	سطح معناداری
رگرسیون	۱۳۰/۷۴	۵	۲۶/۱۴		
باقی مانده	۱۱۱/۴۹	۱۰۴	۱/۰۷	۲۴/۳۹	۰/۰۰۰۱
کل	۲۴۲/۲۳	۱۰۹			

جدول ۲. شاخص های توصیفی شامل میانگین، انحراف استاندارد و خطای استاندارد میانگین برای متغیر ویژگی های شخصیتی را نشان می دهد. همانگونه که این جدول نشان می دهد ویژگی شخصیتی گشودگی با

ویژگی های شخصیتی و روش های مطالعه با پیشرفت تحصیلی

جهت تحلیل داده ها از همبستگی پیرسون استفاده شده است. همانگونه که جدول ۴ نشان می دهد میان ویژگی های شخصیتی برون گرایی، وظیفه شناسی و سازگاری و روش مطالعه عمقی با پیشرفت تحصیلی به ترتیب با ضریب همبستگی، $(r=0/23)$ ، $(r=0/37)$ ، $(r=0/40)$ ، $(r=0/45)$ همبستگی مثبت و معنادار وجود دارد و بین ویژگی شخصیتی روان رنجوری و روش مطالعه سطحی با پیشرفت تحصیلی به ترتیب با ضریب همبستگی، $(r=-0/203)$ ، $(r=-0/64)$ همبستگی منفی معنادار را نشان می دهد.

میانگین $(40/26)$ بیشترین و ویژگی شخصیتی وظیفه شناسی با میانگین $(36/43)$ کمترین، میانگین را شامل می باشند. همان طور که جدول ۳ نشان می دهد، میانگین، انحراف استاندارد و خطای استاندارد، روش مطالعه سطحی به ترتیب، $(45/57)$ ، $(13/97)$ ، $(1/33)$ و میانگین، انحراف استاندارد و خطای استاندارد، روش مطالعه عمقی به ترتیب، $(57/84)$ ، $(10/87)$ ، $(1/03)$ می باشد. که با توجه به این جدول میانگین روش مطالعه عمقی بیشتر از روش مطالعه سطحی می باشد.

ب: یافته های مربوط به فرضیه های پژوهش

با توجه به اطلاعات جدول ۵. دو روش مطالعه عمقی و سطحی و ویژگی‌های شخصیتی وظیفه‌شناسی، روان رنجوری و برون‌گرایی پیش‌بینی‌کننده پیشرفت تحصیلی می‌باشند. و دو مولفه گشودگی و سازگاری نقشی در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی ایفا نمی‌کنند. نتایج تحلیل رگرسیون با روش گام به گام نشان می‌دهد که مجذور R برای ترکیب متغیرهای ویژگی‌های شخصیتی با روش‌های مطالعه برابر ۰/۵۴ می‌باشد، یعنی این مؤلفه‌ها ۰/۵۴ واریانس متغیر پیشرفت تحصیلی را تبیین می‌کنند. ضریب استاندارد (β) معرف میزان تاثیر هر متغیر بر متغیر ملاک می‌باشد.

برای بررسی معناداری آزمون رگرسیون از آزمون تحلیل واریانس استفاده گردید. با توجه به مقدار f بدست آمده (۲۴/۳۹) و سطح معناداری گزارش شده می‌توان نتیجه گرفت که رگرسیون صورت گرفته معنادار است. بنابراین فرضیه سوم تحقیق تایید می‌شود.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف شناخت رابطه ویژگی‌های شخصیتی و روش‌های مطالعه با پیشرفت تحصیلی و همچنین پیش‌بینی پذیری پیشرفت تحصیلی از طریق این متغیرها انجام شد. بر اساس یافته‌های به دست آمده بین ویژگی‌های شخصیتی برون‌گرایی و پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت وجود دارد این یافته با نتایج پژوهش‌های پرموزیک و همکاران (۲۰۰۶)، همخوانی دارد و با تحقیقات، سانچز (۲۰۰۱)؛ آنتونی، ۱۹۹۷ به نقل از فارنهام، (۲۰۰۶)، کاستا و مک کری (۱۹۹۲)، همسویی ندارند. در تبیین یافته فوق می‌توان گفت که برون‌گراها افراد اجتماعی هستند آنها علاوه بر دوستدار دیگران بودن و ترجیح اجتماعات و مهمانی‌ها، در عمل قاطع و فعال می‌باشند. این افراد هیجان و تحرک را دوست دارند و امیدوار به موفقیت در

آینده هستند. همچنین این افراد در کارهای گروهی عملکرد بهتری دارند و از آنها لذت می‌برند. افراد برون‌گرا در امتحان‌های شفاهی نمره‌های بالایی کسب می‌کنند و به هنگام قرار گرفتن در برابر دیگران (هنگام سخنرانی) عملکرد مناسب دارند و به ایفای نقش می‌پردازند. از آنجایی که افراد با سطوح بالای برون‌گرایی پر انرژی، پرحرف، علاقه‌مند به کارهای گروهی، اجتماعی، توانایی اظهارکنندگی هستند. بسیاری از این ویژگی‌ها می‌تواند نقش مثبتی در جهت پیشرفت تحصیلی ایفا کند. افرادی که به صورت گروهی به انجام کارهای خود می‌پردازند می‌توانند از توانایی‌های دیگر به شکل مناسب سود جویند و از این طریق مشکلات خود را برطرف کنند. توانایی اظهارکنندگی بالا نیز منجر به موفقیت این افراد در آزمون‌های شفاهی و فعالیت‌های مانند ارائه گزارش در کلاس می‌شود این ویژگی‌ها می‌تواند به موفقیت و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان منجر شود.

همچنین نتایج نشان داد که بین ویژگی‌های وظیفه‌شناسی و پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت وجود دارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های بارتون و نلسون (۲۰۰۷)، پرموزیک و فارنهام (۲۰۰۴)، کاستا و مک کری (۲۰۰۷)، همسو بوده است. در تبیین این رابطه می‌توان گفت که (۱) این افراد وقت زیادی صرف انجام تکالیف خود می‌کنند (۲) اطلاعات بیشتری در مورد شغل آینده خود کسب می‌کنند (۳) هدف‌هایی را برای خود تعیین می‌کنند و در جهت رسیدن به آنها پافشاری و تلاش زیادی از خود نشان می‌دهند (۴) در هر زمینه‌ای، همواره بیش از آنچه نیاز است تلاش می‌کنند (پتسکا، ۲۰۰۷). همچنین به نظر می‌رسد که وظیفه‌شناسی با برخی از ویژگی‌های مرتبط با عملکرد نظیر تلاش به منظور پیشرفت، وظیفه‌شناسی، نظم و مسئولیت‌پذیری رابطه دارد. وظیفه‌شناسی به واسطه رابطه‌ای که با انگیزش دارد یکی از پیش‌بینی‌کننده‌های عملکرد محسوب می‌گردد، به ویژه زمانی که تعیین‌کننده‌های درونی انگیزش مورد توجه قرار می‌گیرند بنابراین،

برون گرایی بر گرایش های ارتباط بین فردی و همکاری تأکید دارد که این ویژگی سازگاری باعث می شود که افراد سازگار در زمینه تحصیل به صورت گروهی با یکدیگر به تعامل پرداخته و عملکرد بهتری داشته باشند (کاستا و مک کری، ۲۰۰۷). افراد ناسازگار بیش از آنکه همکاری کنند ستیزه جو، خودبین، شکاک و رقابت جو هستند در حالی که افراد دارای سطوح بالای سازگاری نه تنها فاقد ویژگی های ذکر شده هستند بلکه همواره تمایل دارند که به دیگران کمک کنند و باور دارند که دیگران نیز متقابلاً به آنها نیز کمک خواهند کرد. این ویژگی همانند افراد برون گرا منجر به علاقه مندی به انجام کارهای گروهی می شود و همین امر می تواند پیشرفت تحصیلی آنها را در پی داشته باشد. مولفه سازگاری در برقراری و حفظ رابطه مناسب و سودمند با همکلاسی ها و معلم نقش موثری دارد. همچنین افراد سازگار داری غیبت کمتر و رفتارهای مثبت بیشتری در کلاس درس هستند (گروسی، ۱۳۸۴) همچنین عنوان می کند که افراد دارای سطوح بالای سازگاری افزون بر عملکرد مناسب در فعالیت های گروهی، در زمینه تفکر منطقی و تمرکز بالا به هنگام کار کردن نیز عملکرد بالایی از خود نشان می دهند. نظر محقق بر این است که موارد ذکر شده می تواند تبیینی در جهت ارتباط مثبت و معنادار ویژگی شخصیتی با پیشرفت تحصیلی باشد.

همچنین، نتایج حاکی از آن است که بین روش مطالعه عمقی و پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت وجود دارد. بنابراین فرض محقق تأیید شد. در تبیین این فرضیه می توان به موارد زیر اشاره کرد: دانشجویانی که روش عمقی دارند به راحتی به حفظ کردن مطالب درس متقاعد نمی شوند و به جای آن بر درک مطالب تأکید دارند. آنها انگیزه درونی به یادگیری و حس کنجکاوی نسبت به مسائل دارند. آنها به هر چیزی با دید انتقادی نگاه می کنند، و برای ارتباط دادن مطالب جدید با چیزهایی که قبلاً یاد گرفته اند یا هر چیزی که تجربه کرده اند به بازگویی مطالب در ذهن خود می پردازند (فلدر و برنت، ۲۰۰۷).

منظم بودن، سختکوشی، پشتکار، پیشرفت مداری و دقت می تواند عملکرد فرد در حوزه های مختلف از جمله موقعیت های تحصیلی را به طور مثبت پیش بینی کند.

در ضمن نتایج نتایج نشان داد که بین ویژگی شخصیتی روان رنجوری و پیشرفت تحصیلی رابطه منفی وجود دارد. این یافته با نتایج پژوهش های پرموزیک و همکاران (۲۰۰۶)، داف^۱ (۲۰۰۴)، کاستا و مک کری (۱۹۹۲)، لایدرا و همکاران (۲۰۰۸) همسو می باشد. در تبیین این یافته می توان گفت که داشتن احساسات منفی همچون ترس، غم، برانگیختگی، خشم، احساس گناه و کلافگی به طور دایم و فراگیر، مبنای مقیاس روان رنجوری (N) را تشکیل می دهند. در هر صورت روان رنجوری در برگیرنده عناصری بیش از آسیب پذیری به ناخوش احوالی روانشناختی می باشد از آنجا که احتمال دارد هیجان های مخرب بتوانند در سازگاری فرد و محیط تأثیر داشته باشند هر فردی که دارای نمره های بالایی در مقیاس روان رنجوری باشند احتمال بیشتری وجود دارد که افکار غیر منطقی و قدرت تکانه ها کمتر بوده و همچنین دارای درجات انطباق ضعیف تری با دیگران و شرایط استرس زا باشد. افرادی که دارای نمره های پایینی در شاخص روان رنجوری هستند افرادی هستند که از نظر عاطفی با ثبات اند این افراد معمولاً آرام و دارای خلقی یکنواخت و راحت بوده و به آسانی می توانند بدون آشفتگی و مشکل رفتاری با موقعیت های بغرنج و استرس زا مواجه شوند (کاستا و مک کری، ۲۰۰۷).

بر اساس یافته های به دست آمده بین ویژگی شخصیتی سازگاری و پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت وجود دارد. فرد سازگار اساساً نوع دوست است، با دیگران احساس همدردی می کند و مشتاق کمک به آنان است. همچنین معتقد است که دیگران نیز با او همین رابطه را دارند. در مقابل شخص ناسازگار (ناموافق) خود محور و مظلون به قصد و نیت دیگران است و بیشتر اهل رقابت است تا همکاری و معتقدند که شاخص سازگاری همانند

همچنین یافته‌ها نشان داد که بین روش مطالعه سطحی و پیشرفت تحصیلی رابطه منفی وجود دارد. بنابراین فرض محقق تأیید شد. این یافته با نتایج پژوهش‌های سیف و فتح‌آبادی (۱۳۸۸)، برناردو (۲۰۰۴)، بارتن و نلسون (۲۰۰۷) همسو می‌باشد و با نتایج پژوهش‌های همکاران^۱ (۲۰۰۵)، همسو نمی‌باشد. در تبیین این فرضیه می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: دانش‌آموزانی که با روش سطحی انطباق یافته‌اند مطالب را حفظ می‌کنند اما برای انطباق با بافت بزرگتر تلاش نمی‌کنند و برنامه‌هایی را بدون تلاش برای درک محدودیت‌ها دنبال می‌کنند. این دانش‌آموزان انگیزه بیرونی برای یادگیری دارند (من مطالب را یاد می‌گیرم به خاطر گذراندن درس، برای گرفتن مدرک، برای کسب شغل خوب) و پذیرش غیر قابل اعتراضی نسبت به هر چیزی دارند که در کتب می‌بینند یا در سخنرانی می‌شنوند و آنها را بدون چون و چرا می‌پذیرند (فلدر و برنت، ۲۰۰۷). دانشجویانی که در مطالعه خود از راهبردهای عمقی استفاده می‌کنند و به مطالب مورد مطالعه علاقه دارند، در مقایسه با دانشجویانی که از رویکردهای سطحی مطالعه استفاده می‌کنند و مطالعه آن‌ها به خاطر ترس از شکست تحصیلی است، پیشرفت تحصیلی بالاتری دارند.

در زمینه پیش‌بینی پذیری پیشرفت تحصیلی از طریق ویژگی‌های شخصیتی و روش‌های مطالعه، آزمون آماری رگرسیون نشان داد که از بین ویژگی‌های شخصیتی، وظیفه‌شناسی، برون‌گرایی و روان‌رنجوری و دو روش مطالعه عمقی و سطحی پیشرفت تحصیلی را پیش‌بینی می‌کنند. نتیجه بدست آمده در پژوهش حاضر مبنی بر امکان پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی از طریق وظیفه‌شناسی، برون‌گرایی و روان‌رنجوری با نتایج پژوهش کنراد (۲۰۰۷) همسو است و با نتایج پژوهش‌های فارسیدس و وودفیلد^۲ (۲۰۰۸)، و بارتن و نلسون (۲۰۰۷) همخوانی ندارد؛ و همچنین دو روش مطالعه، سطحی و عمقی نیز توانستند پیشرفت تحصیلی را پیش‌بینی کنند که با نتایج

پژوهش بارتن و نلسون (۲۰۰۷) که نشان داد روش سطحی پیشرفت تحصیلی را پیش‌بینی می‌کند همسو می‌باشد. و همچنین نشان داد که روش عمقی پیشرفت تحصیلی را پیش‌بینی نمی‌کند که با نتایج پژوهش حاضر همسو نمی‌باشد. به نظر می‌رسد عواملی مانند تفاوت در روش‌های تحقیق و مهمتر از همه تفاوت در جامعه آماری و ابزار سنجش پیشرفت تحصیلی از دلایل اصلی متفاوت بودن در نتایج مشاهده شده باشد. گرچه در مجموع پژوهش‌های انجام شده پیشرفت تحصیلی بالا را با روش عمقی و پیشرفت تحصیلی پایین یا ضعف تحصیلی را با روش سطحی مرتبط ساخته‌اند، اما این روابط را نمی‌توان به عنوان یک قاعده مسلم پذیرفت. زیرا اولاً برخی پژوهش‌ها چنین رابطه‌ای را تأیید نمی‌کنند. ثانیاً، چنان‌که برخی از متخصصان مانند انتویستل و رامسدن خاطر نشان می‌سازند، رابطه بین روش‌های مطالعه و پیشرفت تحصیلی در موقعیت‌های مختلف تغییر می‌کند. چنین به نظر می‌رسد که ویژگی‌های شخصیتی در تعیین روش‌های مطالعه افراد تأثیر مستقیم داشته باشد و روش‌های مطالعه نیز یادگیری فرد را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد. رابطه میان پیشرفت تحصیلی و روش مطالعه می‌تواند تحت تأثیر ویژگی‌های شخصیتی فرد قرار گیرد. در نهایت پژوهش حاضر از یک طرف رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و پیشرفت تحصیلی و از طرف دیگر رابطه بین روش‌های مطالعه و پیشرفت تحصیلی حمایت به عمل می‌آورد. از آنجا که ویژگی‌های شخصیتی نقش غیر قابل انکاری در ابعاد مختلف زندگی و به ویژه پیشرفت تحصیلی ایفا می‌کنند، انتظار می‌رود آموزش و پرورش، در کنار سنجش‌های گوناگونی که در مقاطع مختلف تحصیلی به عمل می‌آورد، بخشی را نیز به سنجش ابعاد روانی و شخصیت دانش‌آموزان اختصاص دهد تا از این طریق بتواند به دانش‌آموزان و خانواده‌های آنها در جهت پیشرفت تحصیلی یاری رساند. در این پژوهش، سنجش دیگر متغیرهای تأثیرگذار (هوش، سبک‌های فرزندپروری، سبک‌های یادگیری

- گروسی فرشی، میرتقی. (۱۳۸۴). *رویکرد های نوین در ارزیابی شخصیت*. تبریز: دانیال.

- Bernardo, I. B. A. (2004). Approaches to learning and academic achievement of Filipino students. *The Journal of genetic psychology*, 161(1), 101 – 114.
- Burton, J.L; Nelson, J.L. (2007). The relationship between personality, approach to learning, and academic success in first-year psychology distance education students. *Journal of Research in Personality*, 40, 349 - 356.
- Conard, M. (2007). Aptitude is not enough: How personality and behavior predict academic performance. *Journal of Research in Personality*, 40, 339 - 346.
- Costa, P. T. & McCrae, R. R. (1992). Normal personality assessment in clinical practice : The NEO personality inventory psychological assessment , *journal of conculin and clinical psychology*. 1,5 - 13.
- Costa, P. T. & McCrae, R. R. (2007). Revised NEO personality inventory (NEI. PI - R) and NEO five - factor inventory (NEO - FFI) professional manual. Odessa, FL, Psychological Assessment Resources.
- Duff, A; Boyle, E; Dunleavy, K & Ferguson, H. (2005). The relationship between personality, approach to learning, and academic performance. *Personality and Individual Differences*, 36, 1907 - 1930.
- Duff, A. (2004). The Revised Approaches to Studying Inventory (RASI) and its use in management education, Active Learning, *British Journal of Educational Psychology*, 75, 233 - 251
- Entwistle, J. , and Tait, H. (1997). Approaches to learning, evaluations of teaching, and preferences for contrasting academic environments. *Higher Education*, 19, 169–194.
- Farsides, T. , & Woodfield, R. (2008). Individual differences and undergraduate academic success: The roles of personality, intelligence, and application. *Personality and Individual Differences*, 34, 1225 - 1243.

و انگیزش پیشرفت... بر پیشرفت تحصیلی میسر نبود. بنابراین، نتایج فقط در جهت شناسایی تاثیر ویژگی های شخصیتی و روش های مطالعه بر پیشرفت تحصیلی حایز اهمیت اند. ولی برای قضاوت دقیق تر پیرامون رابطه پیشرفت تحصیلی با ویژگی های شخصیتی و روش های مطالعه و پیش بینی پذیری پیشرفت تحصیلی از طریق این متغیرها و همچنین تعمیم نتایج، انجام پژوهش های جامع تر در نمونه های گسترده تر ضروری به نظر می رسد.

منابع

- ده بزرگی ایزدی، صمد و محمدزاده، رجبعلی. (۱۳۸۷). *بررسی رابطه سبک های یادگیری، ویژگی های شخصیتی و عملکرد تحصیلی دانش آموزان*. دو ماهنامه علمی - پژوهشی دانشور رفتار دانشگاه شاهد، ۱۴، ۲۷.
- رئیس سعدی، حسن. (۱۳۸۶). *بررسی رابطه انگیزش پیشرفت، اسناد علی و پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان مقطع متوسطه شهر همدان*. پایان نامه ارشد دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی. دانشگاه علامه طباطبائی.
- سیف، علی اکبر و فتح آبادی، جلیل. (۱۳۸۸). *رویکردهای مطالعه و رابطه آن با پیشرفت تحصیلی، جنسیت، و مدت تحصیل دانشجویان در دانشگاه دو ماهنامه علمی - پژوهشی دانشور رفتار / دانشگاه شاهد*. ۱۵، ۳۳.
- سیف، علی اکبر. (۱۳۸۸). *روانشناسی پرورشی نوین*. تهران: دوران
- کریمی، یوسف. (۱۳۸۹). *روانشناسی شخصیت*. تهران: موسسه نشر ویرایش.
- کیامهر، جواد. (۱۳۸۱). *هنجاریابی فرم کوتاه پرسشنامه پنج عاملی نئو و بررسی ساختار عاملی آن در بین دانشجویان علوم انسانی دانشگاههای تهران*. دانشگاه علامه طباطبائی.

- Goldberg, L. R. (1999). An alternative description of factor structure. *Journal of personality and social psychology* *The Bi – Five in Higher Education*, 151, 56 - 72.
- Laidra, K. , Pullmann, H. , & Allik, J. R. (2008). Personality and intelligence as predictors of academic achievement: A cross - sectional study from elementary to secondary school. *Personality and Individual Differences*, 42, 441–451.
- Melissa, C. , Sampo, C. & Paunonen, V. (2008). Big five personality predictors of post secondary academic performance. *Personality and Individual Differences*, 43, 437 - 448.
- Premuzic, T. , & Furnham, A. (2004). Personality predicts academic performance: Evidence from two longitudinal university samples. *Journal of Research in Personality*, 37, 319 - 338.
- Premuzic, T. , Furnham, A. , Dissou, G. , & Heaven, P. (2006). Personality and preference for academic assessment: A study with Australian University students. *Learning and Individual Difference*, 15, 247 - 256.
- Richard m. felder. Rebecca berent (2007). Understanding student differences. 2007. *Journal of Engineering Education*, 57 - 72, January 2007.
- Wagerman, S. A. , & Funder, D. C. (2008). Acquaintance reports of personality and academic achievement: A case for conscientiousness. *Journal of Research in Personality*, 41, 221 - 229.
- Zhang, L. F. (2006). Revisiting the predictive power thinking styles for academic performance. *The Journal of psychology*, 138, 351 - 370.

Quarterly Journal of Educational Psychology

Islamic Azad University Tonekabon Branch

Vol. 3, No. 2, summer 2011, No 10

Journal of Educational
Psychology

Study of Relationship between Personality Features and Study Methods with Educational progress in MA students Allameh Tabatabai

Esmail saadipour¹, hadi jafarinezhad², mehrdad hajihassani³

- 1) Assistant professor, Department of psychology, Alameh Tabatabai, Tehran, Iran
- 2) Department of psychology, Alameh Tabatabai, Tehran, Iran
- 3) Department of psychology, Alameh Tabatabai, Tehran, Iran

*Corresponding author: ebiabangard@yahoo.com

Abstract

The aim of this research was study of relationship between personality features and study methods with educational progress in students in allameh Tabatabai University. **Method:** method in this study was survey-descriptive and correlation. In this research a total of 110 students were chosen by cluster sampling. This sample were examined by personality five- factor questionnaire, methods and skills of study questionnaire and use of terms end average for evaluation of educational progress. **Results:** the outcomes of the pearsonian correlation showed that the relationship between educational progress with neurotic personality and surface study method is negative, with extroversion, agreeableness, conscientious personality, and deep seated study method is positive. And relationship between educational progress with openness to experience no significant. The outcomes of the multivariate regression show that deep seated and surface study method and neurotic, conscientious, extroversion personality can predict the educational progress. **Conclusion:** the students who have extroversion, agreeableness or conscientious personality type and uses of deep seated study method have more educational progress.

Key words: personality features, study methods, educational progress.
